

Verslag

Centraal College van Deskundigen Restauratiekwaliteit

Datum: 17 mei 2019

Plaats: Nijmegen

Naam	Vertegenwoordigt	Werkt bij
Aanwezig:		
Rob van Hees	Voorzitter CCvD Restauratiekwaliteit	
Walter de Koning	Secretaris CCvD Restauratiekwaliteit	ERM
Kasper Burgy	Vakgroep Restauratie	Burgy Bouwbedrijf
Andre Hoek	SRR-Opdrachtgevers restauratoren	Hoek architectuur
Natasha Herman	RN, ARA, VRN – uitvoerende restauratoren	Redbone Bindery
Gert Tutert	Private opdrachtgevers	SBGK
Rients Anne Slotema	Federatie Grote Monumentengemeenten – FGM	Leiden
Marc van Roosmalen	Raad voor Vastgoed Rijksoverheid – RVR	Rijksvastgoedbedrijf
Michiel van Hunen	Rijksdienst Cultureel Erfgoed – RCE	RCE
Joop Heijdra	Provincies	Gelderland
Berrie Endevoets	Platform Gespecialiseerde aannemers	OrlyEndevoets
Bastiaan van de Kraats	Vereniging Architecten Werkzaam in de Restauratie - VAWR	1 meter 98
Afwezig:		
Francois van Twist	Certificerende instellingen	Kiwa Nederland

1. opening, vaststellen agenda

Natasha Herman wordt – als nieuw lid namens Restauratoren Nederland, A.R.A en de Vereniging Restauratoren Noord – welkom geheten. Natasha volgt Jaap van der Burg op.

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld met een extra agendapunt: terugkoppeling uit het ERM-bestuur.

2. Verslag en actielijst bijeenkomst 8 maart 2019

Redactioneel:

Besluit: het verslag wordt met enkele wijzigingen vastgesteld. Deze zijn verwerkt in de definitieve versie.

Naar aanleiding van:

- Het overleg KOMO-SKH-rietdekkers-riethandelaren over de product-BRL Riet is nog niet afgerond.
- Het overleg met SKG en anderen t.b.v. het bespoedigen van de URL gevelreiniging heeft nog geen resultaat.

Actielijst:

De actielijst wordt doorgenomen en bijgewerkt.

3. Jaarverslag certificering 2018

Jaarlijks beziet het CCvD het functioneren van de certificatieregelingen in praktijk. In 2012 is dat voor het eerst gedaan, toen op basis van afzonderlijke rapportages van de certificerende instellingen. Sindsdien is er een geïntegreerd verslag opgesteld. Het bijgaande verslag over 2018 bouwt hierop

voort. Het verslag bevat:

- Overzicht van de ontwikkeling van de documenten
- Overzicht van ontwikkelingen per certificeringsregeling
- Overzicht van het aantal certificaten.

Verder is een korte intro en samenvatting (hoofdstuk 1) opgenomen. De gegevens worden mede gebruikt door de RCE (Erfgoedmonitor). Het verslag is voorbereid in samenwerking met de certificerende instellingen. Vanuit de CI's is een nagekomen schriftelijke reactie met redactionele opmerkingen ontvangen.

Tijdens de bespreking komt aan de orde:

Er zijn in 2018 door problemen bij de certificerende instelling geen audits afgenomen bij deze bedrijven. ERM treedt in overleg met de certificerende instelling om deze situatie te beëindigen. Dit wordt besproken in het ERM-bestuur

- Is het huidige aantal CI's (8) niet te groot gelet op het aantal certificaten? Besproken wordt dat ERM een open systeem hanteert waarbij bedrijven en CI's hun keuzes mogen maken, mits voldaan wordt aan de kwaliteitscriteria.
- Waaruit blijkt het toenemend draagvlak voor het hanteren van uitvoeringsrichtlijnen (blz 8)? Berrie Endevoets merkt op dat steeds meer opdrachtgevers vragen om het toepassen van de URL-en. Gert Tutert en Joop Heijdra wisselen hun ervaringen uit met betrekking tot het toepassen van URL-en in Gelderland. **Actie Tutert – Heijdra**
- Rients Anne Slotema merkt op dat de relatie met de model-Erfgoedverordening van de VNG gelegd kan worden. Hij stuurt gegevens door. **Actie Slotema.**
- Waarom stijgt het aantal certificaten (te) langzaam? In de huidige markt ervaart een ieder het als druk. In het jaarverslag is opgenomen dat ERM meer voorlichting en tools verstrekken over certificatie.
- De door CI's aan ERM voorgelegde CV's van auditoren worden voortaan voorgelegd aan het CCvD.
- Het is gewenst om het gebruik van de restauratieladder in de verschillende beroepen te evalueren. **Actie De Koning**

Besluit: het jaarverslag wordt met enkele redactionele wijzigingen vastgesteld.

4. Vaststellen wijziging van URL 2001 Bouwkundig Advies

Het ontwerp van de URL (wijziging van de nu geldende versie) is vastgesteld in de CCvD-vergadering van 30 november 2018 en is vervolgens gepubliceerd voor een openbare reactieronde.

Van diverse kanten zijn reacties ontvangen; de begeleidingscommissie heeft die besproken en van een reactie voorzien. Ook daarna nog binnenkomende reacties van / via de RCE (brandveiligheid, verduurzaming) zijn verwerkt. Veel aandacht is uitgegaan naar de verwoording van de eisen aan het technisch ontwerp, de verwoording van de samenwerking tussen architect en technisch adviseur, de eisen aan verduurzamingsadviezen.

Bij het publiceren van het ontwerp waren 2 bijlagen nog leeg: de bijlage over het bemalen in de omgeving van een monument is inmiddels ingevuld. De bijlage over de relatie tussen CHW en herstel van schade door bevingen (Groningen) is niet ingevuld; het is beter om te wachten op de publicatie van een beleidsnotitie van de RCE en partijen in Groningen (Afwegingskader II). Overgangsbeleid: de huidige versie vervalt per 1 juli 2020, zodat de certificaathouders een jaar de tijd hebben om over te stappen naar de nieuwe versie.

Tijdens de bespreking komt het volgende aan de orde:

- Voorwoord: beeldbepalend vervangen door karakteristiek

- Par 4.1, blz. 41: de opsomming van ingrepen is op zich helder, maar het is ook vaak een mix van die varianten. Dit wordt toegevoegd
- Par 3.1.2 in de tekst zou ook tot uitdrukking moeten komen dat het bij restauratie categorieën op gebouwniveau vaak om een mix gaat. Betrekken bij evaluatie gebruik Restauratieladder. **Actie De Koning**
- Par 7.5, blz. 35 In de evaluatie ook het eventueel optreden van schade betrekken.
De paragraaf gaat er van uit dat er een rapport wordt opgeleverd, wat wordt met de resultaten gedaan? De paragraaf beschrijft alleen de actie van de opdrachtnemer.
- Bijlage 3, blz. 48: in tekstvak 3 ontbreekt 'draagkracht'
- Bijlage 4 Michiel van Hunen meldt dat de position paper bij NPR 9998 en het Afwegingskader II naar verwachting voor de zomer gepubliceerd worden. Op basis daarvan kan bijlage 4 ingevuld worden. **Actie De Koning**
- Bijlage 6: de kleuren die de accenten in de demarcatie architect - adviseur weergeven toevoegen

Besluit: Het CCvD stemt in met de verwerking van de reacties en stelt URL 2001 versie 3.0 vast met in achtneming van bovenstaande wijzigingen. De huidige versie vervalt per 1 juli 2020.

5. Vaststellen URL 2005 Gebouwinspecties

Het ontwerp van de URL is vastgesteld in de CCvD-vergadering van 30 november 2018 en is vervolgens gepubliceerd voor een openbare reactieronde. Schriftelijke reacties zijn met name ontvangen van beoogde gebruikers van de inspectiesystematiek: diverse geledingen van het RVB (opdrachtgevend) en de monumentenwachten (VPMN). De begeleidingscommissie heeft die besproken en van een reactie voorzien. In vergelijking met het ontwerp is de aandacht in de begeleidingscommissie met name uitgegaan naar het beter naast elkaar zetten van de werkwijze die de meeste monumentwachten nu hanteren (gebaseerd op het Inspectiehandboek; type B in de URL) en de NEN 2767-systematiek (gebaseerd op scores en softwaregebruik; type A in de URL). Als gevolg daarvan is de hoofdtekst van de URL op veel punten gewijzigd (verduidelijkend, aanvullend), zonder een andere koers te beogen. Verder is het aantal bijlagen verminderd, vooral om de opzet van de URL overzichtelijker te maken.

Toegevoegd is een processchema (zie paragraaf 1.2) dat de hele werkwijze omvat en beide varianten (type A en type B) laat zien. Er zijn diverse teksten verplaatst en verduidelijkt.

De VPMN heeft desgevraagd een brief met standpunt t.a.v. het implementeren van de URL gestuurd en in een tweede, nagekomen brief enkele tekstuele punten aangegeven die kunnen worden overgenomen. Het inspecteren van het gaande werk van molens en van verduurzamingsmaatregelen zal in een vervolgfase worden toegevoegd.

Het CCvD bespreekt het volgende:

- Algemeen: Het woord 'veroudering' dat op veel plaatsen wordt gebruikt is onjuist (want beschrijft an sich geen bouwkundig probleem) en wordt vervangen door 'degradatie' (wat wel een bouwkundig probleem aangeeft)
- Algemeen: De betekenis score 5 (slecht en vervolgens onderhoud binnen 3 tot 5) lijkt tekstueel minder goed bij elkaar te passen, maar wordt geaccepteerd omdat de NEN 2767 hier van uitgaat.
- Par 1.1, blz. 6: gesteld wordt dat de focus op monumentale onderdelen

ligt maar dat is niet juist t.o.v. par 3.7 waarin is uitgelegd dat ook niet-monumentale onderdelen tijdens de inspectie worden meegenomen (maar met de Gebrekenlijst van de NEN 2767). Aanpassen.

- Par 3.2.1: de tekst dat er wordt geïnspecteerd vanuit de optiek 'sober en doelmatig onderhoud' is niet juist. De inspecteur moet juist verder kijken dan wat nu aan schade te zien is (zie bv ook de beschrijving op blz. 13). De passage in 3.2.1 schrappen.
- Par 4.2, blz. 21 (stap 3): waar gesproken wordt over 'structureel' wordt 'constructief' bedoeld. Aanpassen (2x).
- Par 4.2, blz. 22 (stap 5). De cursieve tekst moet ook naar de andere schade-atlassen (beton en natuursteen) verwijzen.
- Par 4.3 (en de tabel op blz. 9) moet aandacht vragen voor het gebruik van de juiste terminologie. Dit betreft ook de aansluiting op het MDCS-Schadeatlas voor steenachtige materialen.
- Bijlage 6 Herstelmaatregelen: geconstateerd wordt dat niet iedere maatregel even ver is uitgewerkt, hetgeen wat onevenwichtig oogt. Mn funderingsherstel heeft weinig uitwerking. Dit oppakken in de vervolgfase. **Actie De Koning**

Besluit: Het CCvD stemt in met de verwerking van de reacties en stelt URL 2005 versie 1.0 vast met in achtname van bovenstaande wijzigingen.

6. Vaststellen wijziging van BRL 2000 Erkend Monumenten Adviesbureau (EMA)

Het ontwerp van de BRL (wijziging van de nu geldende versie) is vastgesteld in de CCvD-vergadering van 8 maart 2019 en is vervolgens gepubliceerd voor een openbare reactieronde. Er zijn geen reacties ontvangen (met uitzondering van het juridisch advies). De huidige versie vervalt per 1 juli 2020, zodat de certificaathouders een jaar de tijd hebben om over te stappen naar de nieuwe versie (zie ook agendapunt 4 m.b.t. URL 2001).

Het CCvD bespreekt het volgende:

- Par 1.1: in een voetnoot aangeven dat URL 2003 nog in voorbereiding is
- Par 2.2 de passage redactioneel vereenvoudigen

Besluit: het CCvD stelt BRL 2000 versie 4 vast met inachtname van bovenstaande wijzigingen. De huidige versie vervalt per 1 juli 2020.

7. Vaststellen documenten RestauratorenRegister

Het ontwerp van het RestauratorenRegister is vastgesteld in de CCvD-vergadering van 30 november 2018 en is vervolgens gepubliceerd voor een openbare reactieronde. Tevens heeft op 23 februari een informatiebijeenkomst plaatsgevonden.

Beschikbare documenten

Het RR bestaat uit de diverse documenten (die zullen worden verwerkt op de aparte website www.RestauratorenRegister.nl):

1. Registratie-eisen
2. Toets leidraad criterium 2.3 Gebleken vakbekwaamheid
3. Disciplines / specialisaties
4. Eisen bij- en nascholing
5. Lijst door het CCvD erkende opleidingen
6. Commissie Opleidingen en nascholing
7. Gedragscode
8. Klachtenregeling

9. Informatieblad Het RestauratorenRegister
10. Informatieblad Aanvraag toets Restauratorenregister

Tevens:

11. Tabellen met de bespreking van de ingekomen reacties
12. Reglement op het gebruik en toezicht van het merk RestauratorenRegister

Externe toetsen

In de periode december – februari heeft een praktijkproef plaatsgevonden om te bezien hoe de structuur en criteria in praktijk uitwerken. Hieraan hebben 14 restauratoren deelgenomen, verdeeld over meerdere specialisaties. De conclusie hiervan was dat de structuur werkbaar is, maar dat de criteria op diverse punten aanscherping behoeven. Tevens zijn de documenten door een externe partij getoetst aan de AVG en de criteria die de Autoriteit Consumenten Markt (ACM) in het verleden heeft gebruikt bij haar negatieve advies bij een eerdere (branche geïnspireerde) variant. De conclusie hiervan was dat de documenten aan de AVG en ACM-criteria voldoen mits een beperkt aantal tekstuele aanpassingen zouden worden doorgevoerd. Dit is gedaan.

Reacties op het ontwerp

Er zijn veel reacties binnengekomen. De reacties zijn samengevat in reactietabellen per RR-document (document 7.11).

Op basis van de reacties zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd:

- De lijst met disciplines / specialisaties geheten is op diverse punten aangepast
- De lijst met te erkennen opleidingen is herzien (aangevuld en sommige opleidingen afgevoerd)
- Historische Binnenruimten is opgenomen als specialisatie, maar zal in een vervolgfase (fase 2) worden uitgewerkt
- De Gedragscode is herschreven in een vorm die niet meer een volledig eigen tekst betreft, maar een aanvulling op en soms wijziging van de Europese E.C.C.O. code of ethics
- Voor de restauratoren die al wel werkzaam zijn, maar niet beschikken over een diploma wordt een programma voor bij- en nascholing voorgesteld. Dit voorstel is vervat in een aparte (niet bijgevoegde) discussienotitie die is voorgelegd aan de NCE. NB Het niet beschikken over een opleiding heeft meerdere achtergronden, onder andere dat er voor diverse specialisaties geen opleiding bestaat.

Logo en merkbescherming

Het RestauratorenRegister gaat uit van een persoonsbeoordeling en is dus anders dan de bedrijfscertificering die ERM al kent. Om dat tot uitdrukking te brengen wordt een apart keurmerk ingevoerd voor personen die geregistreerd zijn als (senior) RegisterRestaurator. Het keurmerk kent een Reglement op het gebruik en toezicht van het merk RegisterRestaurator (document 7.12). Naam, beeldmerk / logo en Reglement worden gedeponereerd bij het Benelux-Bureau voor de Intellectuele Eigendom. Dit om veilig te stellen dat tegen het onterecht gebruik van naam, beeldmerk / logo en dergelijk opgetreden kan worden (privaatrechtelijk, door ERM zelf).

De naam van de website (RestauratorenRegister.nl) is eveneens vastgelegd op naam van de stichting ERM.

Vervolgstappen:

- Afronden systeem: website 'live', afsluiten licentieovereenkomst met een toetsende instelling

- Voorlichting naar restauratoren over het live gaan van het RR
- Vervolg-overleg over de achtergronden van de Gedragscode
- Vervolg-overleg met NCE over het ontwikkelen van het programma voor bij- en nascholing
- Opstarten fase 2, bestaande uit het ontwikkelen van criteria en overige teksten voor 'Historische Binnenruimten'

Bespreking

Na de toelichting op de stukken bespreekt het CCvD het volgende:

- Het resultaat van fase 2 (discussienotitie nascholing; overgangsbeleid voor restauratoren zonder opleiding; Historische Binnenruimten) zal t.z.t. worden behandeld in het CCvD .
- Eisen aan bij- en nascholing (7.4): er worden kanttekeningen geplaatst bij een deel van de puntentelling (m.n. B01). Besloten wordt dit document wel vast te stellen, in praktijk uit te proberen en te evalueren na 2 jaar. Daarbij eventuele bijstellingen over het geheel te bekijken.
- De lijst met erkende opleidingen (7.5). Er zijn diverse opmerkingen en vragen. Besloten wordt de lijst niet nu vast te stellen, maar eerst te laten bezien door de in te stellen Commissie Opleidingen en nascholing. Een deel van de lijst met de meest voorkomende opleidingen kan desgewenst apart worden voorgelegd. Voorstel voor de samenstelling z.s.m. voorleggen aan het CCvD. **Actie De Koning**
- De Gedragscode (7.7) wordt voor uitgave vertaald.
- Bij het Reglement (7.12) het logo toevoegen

Besluit:

- het college stelt de documenten 7.1 – 7.4 en 7.6 – 7.10 vast met in achtneming van bovenstaande opmerkingen
- het college stemt in met de verwerking van de reacties als weergegeven in document 7.11
- het Register treedt in werking per 1 juli 2019
- de check van de secretaris (7.8) is bedoeld om te zien of de stukken compleet zijn.
- het college stelt het Reglement op het gebruik en toezicht van het merk RegisterRestaurator (document 7.12) vast met in achtneming van bovenstaande opmerking
- het college stelt een commissie opleidingen in die een advies over document 7.5 zal opstellen. Een voorstel voor de samenstelling van de commissie zal per mail worden voorgelegd.

8. Communicatie

8.1 Infobladen

De afgelopen periode is een nieuw aantal Infobladen opgesteld. Het doel van de Infobladen is om in 1 A4 duidelijk te maken wat een opdrachtgever / niet-uitvoerend bedrijf heeft aan de URL. Het college heeft diverse opmerkingen bij de verwoording en foto's.

Besluit: aangehouden. Een nieuw voorstel zal worden voorgelegd. **Actie De Koning**

8.2. Waaier Groen Erfgoed

Om de specifieke ins en outs van groen erfgoed over het voetlicht te brengen is een waaier Groen Erfgoed opgesteld. Het opstellen van de waaier is onderdeel van de lijst met aanvullende initiatieven waarvoor OCW een extra

bijdrage heeft verleend. De tekst is voorbereid door een brede groep betrokkenen (zie colofon van de waaier). Na het vaststellen van de tekst wordt de waaier voorzien van beeldmateriaal en gedrukt. Het college heeft enkele opmerkingen bij de tekst die worden verwerkt.

Besluit: de tekst van de waaier wordt vastgesteld

9. Discussie 'verduurzamen en restauratieladder'

Tijdens de vergadering in maart is de volgende vraag gesteld: "Hoe past isolatie in de restauratie-ethiek van de Restauratieladder? Isolatie is categorie 3C 'verbeteren', maar deze laagste voorkeur zal dus stelselmatig worden toegepast. Geeft dat het wel juiste accent? "

Besproken wordt dat de Restauratieladder uitsluitend de optiek vanuit het behoud van monumentale waarden belicht en een redeneervolgorde geeft, maar geen uitspraak doet over andere optieken (zoals verduurzaming). Tevens dat het gewenst is om deze verduidelijking toe te voegen aan de standaardtekst over de Restauratieladder (par 3.1). en aan de waaiers. Dit terug laten komen bij de evaluatie van de Restauratieladder. **Actie De Koning.**

Besluit: aanpassing standaardtest betrekken bij evaluatie Restauratieladder

10. Mededelingen / informatie-uitwisseling

- Kiwa heeft Hobeon overgenomen
- Beurs MONUMENT 2019 14-16 mei 2019. Thema verduurzaming 14 mei 2019 (Den Bosch) en stand. Niet iedereen is tevreden over de beurs (te weinig te zien). De ERM-stand was te 'kaal'.
- Informatiebijeenkomst Restauratie- en onderhoudsplannen die tellen – 21 mei 2019. I.s.m. RCE + VAM
- Opmerkelijk veel particuliere monumenteigenaren bij een informatiebijeenkomst verduurzaming t.b.v. particulieren (Mw NB en provincie NB). 16 mei 2019, Den Bosch.

11. Terugkoppeling ERM-bestuur

Rob van Hees geeft een mondelinge terugkoppeling van de besprekingen in het ERM-bestuur.

12. Rondvraag

Per 1 juli wisselt opnieuw de vertegenwoordiging. Francois van Twist treedt derhalve af. Miranda Maring heeft zich kandidaat gesteld voor zijn opvolging. Hiervoor een voordracht laten doen, tevens voor de vacature voor POM's.

Actie De Koning

Verzocht om eerder de stukken toe te sturen.

Personen die op foto's zijn afgebeeld moeten voldoen aan de veiligheidsinstructies (m.n. dragen van een helm).

De volgende vergadering wordt verplaatst: de nieuwe datum wordt 20 september

Volgende vergadering: 20 september 2019 om 09.30 uur in Gouda